

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

ПЕДАГОГІКА та ПСИХОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів

Галузь знань: 22 - «охорона здоров'я»

Спеціальності – 227 «Терапія та реабілітація»

Галузь знань: 02 - «культура і мистецтво»

Спеціальності – 024 «хореографія»

Факультети: «Педагогічної освіти»; «ФПтаЗО»

Львів 2024

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Львівським державним університетом фізичної культури
імені Івана Боберського

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і психології Соловйов В. Ф.

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Педагогіка та психологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань: 22 - «охорона здоров'я», спеціальності – 227 «Терапія та реабілітація»; галузі знань: 02 - «культура і мистецтво», спеціальності – 024 «хореографія».

Дисципліна «Педагогіка та психологія» інтегрує знання про індивідуальний світ людини, взятий у психологічних закономірностях його розвитку та функціонування (психологічний аспект), та знання щодо функцій і механізмів управління розвитком людини (педагогічний аспект). Програма передбачає формування психолого-педагогічної скерованості мислення студентів, закладення фундаменту професійної діяльності, оскільки психолого-педагогічні знання й уміння дозволяють вчителю організовувати процес виховання та навчання, орієнтований на потреби і можливості конкретних учнів. Неможливо говорити про ефективність педагогічного впливу без опори на психологічні знання.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка та психологія» є механізми формування та функціонування психіки людини, формування особистості у процесі виховання та навчання.

Міждисциплінарні зв'язки: зміст і програма нормативної навчальної дисципліни «Педагогіка та психологія» тісно пов'язана з дисциплінами «Філософія», «Соціологія», а також професійно орієнтованими психолого-педагогічними дисциплінами – «Педагогіка фізичного виховання», «Педагогіка спорту», «Педагогіка вищої освіти», «Основи педагогічної майстерності».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Загальні основи психології та педагогіки.
2. Розвиток особистості та виховання. Вікова періодизація. Вікові особливості психічного та фізичного розвитку особистості.
3. Теорія освіти і навчання та виховання.
- 4.

1. *Мета та завдання* навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Педагогіка та психологія» є формування в майбутніх фахівців системи знань і умінь щодо загальної психолого-педагогічної підготовки, необхідної для вирішення практичних, професійних і наукових завдань, базових знань про основні закономірності функціонування психіки для розуміння механізмів, які забезпечують ефективність навчального процесу та формують оптимальні методи засвоєння знань.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Педагогіка та психологія» є:

- ознайомити студентів з найбільш значущими сучасними педагогічними ідеями та теоріями;
- забезпечити оволодіння категорійним апаратом педагогіки;
- сформуванати уявлення про сутність, зміст і структуру процесів навчання та виховання;
- ознайомити з технологією навчання та виховання;
- забезпечити засвоєння сучасних принципів і підходів до організації освіти;
- збагатити студентів знаннями про особистість дитини та її розвиток у процесі різносторонньої діяльності;
- розкрити специфіку педагогічного процесу та його гуманістичну спрямованість;
- розвинути педагогічне мислення та сформуванати основні принципи культури педагогічного спілкування та взаємодії;
- навчити теоретично обґрунтовано описувати і пояснювати реальні педагогічні ситуації, виділяючи в них педагогічні завдання;
- виробити у студентів навички організації самостійної роботи у процесі навчання;

- забезпечити опанування майбутніх фахівців навичками і прийомами прийняття управлінських рішень, адекватних умовам ринку освітніх послуг;
- ознайомити студентів з найважливішими нормативними документами про школу та освіту;
- надати допомогу майбутнім фахівцям упізнанні індивідуально-психологічних особливостей людини, знаходженні ефективних способів впливу на аудиторію, здійсненні заходів, спрямованих на згуртованість колективу, запобігання конфліктним ситуаціям під час навчання тощо.
- виробити у студентів первинні навички дослідницької роботи, навички професійної рефлексії (самооцінки), виховати потребу самостійно поповнювати педагогічні знання.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- структуру психологічної та педагогічної науки та її місце в системі сучасних знань;
- основні сучасні педагогічні ідеї та теорії;
- особливості застосування методів психології та педагогіки;
- способи відображення індивідом предметів та явищ навколишньої дійсності;
- особливості протікання базових та пізнавальних психічних процесів;
- різновиди та форми людських переживань;
- теорії емоцій та почуттів;
- психологічні теорії темпераменту, характеру;
- структуру особистості;
- сутність та функції несвідомого, свідомого й надсвідомого в психічній діяльності людини;
- закони та етапи розвитку особистості;
- основні психологічні підходи до вивчення особистості.

Вміти:

- використовувати знання з психології та педагогіки у своїй подальшій професійній діяльності;
- виявляти, описувати, пояснювати педагогічні факти, явища та процеси в реальному житті;
- самостійно поповнювати педагогічні знання;
- використовувати найпростіші методи психологічного дослідження при вивченні різних інтерперсональних взаємодій та соціальних явищ в цілому;
- визначати особливості протікання різних психічних процесів;
- розрізняти емоційні переживання особистості та реакції на значимі життєві події та ситуації;
- розрізняти види темпераменту та прояви характерологічних особливостей людини.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Загальні основи психології і педагогіки.

Тема 1. Вступ, предмет, об'єкт, завдання та методи психології.

Психологія в системі сучасних наук. Об'єкт та предмет психології. Психічні процеси. Психічні стани. Психічні властивості. Галузі психології. Теоретичні галузі психології: загальна, диференційна, експериментальна психологія та психодіагностика. Практичні галузі психології. Практичне значення психології. Методи психології. Теоретичні методи. Організаційні методи. Емпіричні методи. Спостереження. Експеримент. Опитування. Бесіда. Анкетування. Тестування. Методи впливу на психіку людини. Психотерапія. Психокорекція. Психотренінг.

Тема 2. Предмет педагогіки і методи науково-педагогічних досліджень.

Педагогіка як наука. Предмет педагогіки. Основні педагогічні категорії - виховання, освіта і навчання. Система педагогічних наук. Загальна педагогіка. Вікова педагогіка. Спеціальна педагогіка (дефектологія). Історія педагогіки. Соціальна педагогіка. Міжпредметні зв'язки педагогіки. Метод, методика науково-педагогічного дослідження. Метод педагогічного спостереження. Бесіда, інтерв'ю. Психолого-педагогічний експеримент. Констатуючий експеримент. Формуючий експеримент. Вивчення продуктів діяльності.

Тема 3. Основні проблеми розвитку європейського шкільництва та педагогічної думки.

Антична педагогіка: виховання і школа в античному світі; філософсько-педагогічна думка в античних суспільствах (Сократ, Платон, Арістотель, Цицерон, Квінтіліан). Особливості освітньо-виховної практики в епоху середньовіччя: типи виховних систем, виникнення університетів; Ф. Аквінський та П. Абеляр. Епоха Відродження та зміни у поглядах на освіту (Ф. Рабле, Е. Роттердамський, Т. Мор). Освітні ідеї реформаторського руху: Я.-Амос Коменський – засновник теоретичної педагогіки. Видатні діячі епохи буржуазних революцій в Європі: (Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо). Педагоги – класики XVIII – XIX: (Й.Г. Песталоцці, Й.Ф. Герbart, Ф.-В.-А. Дістерверг, Ф. Фребель). Основні теорії європейської освіти нового часу.

Тема 4. Історія українського шкільництва та педагогіки.

Виховання і навчання у первісних та родових племенах на території України. Культурний та освітній розквіт Київської Русі. Пам'ятки педагогічної думки Київської Русі. Освіта та розвиток педагогічної думки в XVI – XVIII ст.: діяльність братських шкіл; перші національні заклади вищого типу – Острозька академія та Києво-Могилянська академія; козацька педагогіка; видатні діячі української освіти (П. Могила, І. Федоров, Г. Сковорода). Стан освіти в Україні у складі Російської імперії та на західноукраїнських землях: (О. Духнович, Ю. Федькович, А. Волошин). Видатні українські педагоги XIX- початку XX ст.:

К. Ушинський, Х. Алчевська, І. Франко, С. Русова, Г. Ващенко, І. Огієнко, А. Макаренко.

Тема 5. Психологічна структура особистості.

Поняття про індивіда, індивідуальність, особистість. «Я-концепція». «Я-реальне». «Я-ідеальне». Структура особистості. Структура особистості за З. Фройдом. Ід, Его, Суперего. Структура особистості за К. Юнгом. Індивідуальне несвідоме. Колективне несвідоме. Архетип. Персона, Тінь, Аніма, Анімус, Самість. Структура особистості за С. Рубінштейном: знання, уміння, навички; індивідуально-типологічні особливості. Структура особистості за К. Платоновим: біологічно зумовлену, форм відображення, соціального досвіду та спрямованості. Захисні механізми особистості.

Тема 6. Вікова періодизація. Вікові особливості психічного та фізичного розвитку особистості.

Фази психосоціального розвитку за Е. Еріксоном.

Психологія пізнього дитинства (6–12 років). Розвиток сенсорно-перцептивної сфери дитини. Доопераціональне та конкретно-операціональне мислення дитини. Формування почуттів. Страху та тривоги у пізньому дитинстві. Взаємини з ровесниками і соціальна компетентність. Криза сьомого року життя: її симптоми та шляхи подолання. Центральні психологічні новоутворення пізнього дитинства.

Психологія підлітків (12–15 років). Підлітковий вік у культурному та історичному контексті. Молодіжна культура та субкультура. Загальні тенденції формування особистості. Центральне психологічне новоутворення у підлітковому віці. Зміна зовнішності. Криза 13-го року життя: її симптоми та шляхи подолання. Підліток у соціальному середовищі. Підліток у сім'ї. Причини конфліктів з батьками та шляхи їхнього вирішення. Спілкування з ровесниками. Емоційно-вольова сфера підлітків. Чинники депресивних станів. Розвиток пізнавальних процесів. Стадія формальних операцій розвитку мислення.

Психологія юнацтва (15–21 рік). Формування особистої ідентичності. Статуси ідентичності (за Дж. Марсія). Дружба та кохання в юнацькому віці. Емоційно-вольова сфера. Пізнавальна сфера.

Модуль 2.

Змістовий модуль 2. «Розвиток особистості та виховання. Вікова періодизація. Вікові особливості психічного та фізичного розвитку особистості»

Тема 7. Темперамент. Характер.

Поняття про темперамент та його провідні риси. Теорії темпераменту. Гуморальна теорія. Конституційна теорія Е. Кречмера. Конституційні типи: Лептосоматики, Пікніки, Атлетики, Диспластики. Типи темпераменту: шизотимік, циклотимік та іксотимік. Конституційна концепція У. Шелдона. Соматотипи: ендоморфізм, мезоморфізм, екторморфізм. Типи темпераменту: вісцеротоніки, соматотоніки, церебротоніки. Фізіологічна теорія темпераменту І. Павлова. Типи нервової системи. Типи темпераменту та їхня психологічна характеристика. Сангвініки. Холерики. Флегматики. Меланхоліки.

Поняття про характер та його провідні риси. Типологія характеру. Рецептивна орієнтація характеру. Експлуаторська орієнтація характеру. Користолюбна орієнтація. Ринкова орієнтація.

Тема 8. Когнітивна сфера особистості – відчуття та сприймання.

Загальна характеристика відчуттів. Види відчуттів та їхня класифікація; екстероцептивні, інтероцептивні та пропріоцептивні відчуття. Мономодальні відчуття: дистантні, контактні. Інтермодальні відчуття. Неспецифічні відчуття. Закономірності відчуттів. Абсолютна чутливість. Абсолютний поріг. Диференційна чутливість. Диференційний поріг. Кількісні зміни чутливості: адаптація, взаємодія відчуттів, сенсibilізація. Якісні зміни чутливості. Синестезія.

Поняття про сприймання. Класифікація сприймання. Мимовільне та довільне сприймання. Ілюзії сприймання. Ілюзії, пов'язані з впливом фону

сприймання. Ілюзії, пов'язані з впливом оточення. Ілюзії, пов'язані з впливом вертикального напрямку. Особливості сприймання. Предметність. Структурність. Цілісність. Константність. Апперцепція. Осмисленість сприймання.

Тема 9. *Поняття про пам'ять та мислення.*

Загальна характеристика пам'яті. Функції пам'яті. Види пам'яті та їхня класифікація. Класифікація за тривалістю закріплення та зберігання матеріалу. Сенсорна пам'ять. Короткотривала пам'ять. Оперативна пам'ять. Довготривала пам'ять. Класифікація за характером психічної активності. Рухова пам'ять. Емоційна пам'ять. Образна пам'ять. Словесно-логічна пам'ять. Класифікація за ступенем розуміння матеріалу. Логічна пам'ять. Механічна пам'ять. Класифікація за характером цілей діяльності. Мимовільна та довільна пам'ять. Процеси пам'яті. Запамятовування. Збереження. Відтворення. Забування.

Мислення як вища форма пізнавальної діяльності. Види мислення та їхня класифікація. Практично-дійове мислення. Наочно-образне мислення. Репродуктивно-образне мислення. Понятійне мислення. Мисленнєві операції. Порівняння. Аналіз. Абстрагування. Узагальнення. Класифікація.

Тема 10. *Емоційна та мотиваційна сфера особистості.*

Поняття про емоції та почуття, їхні властивості та основні функції. Властивості почуттів: суб'єктивна забарвленість, полярність, інтенсивність, тривалість, предметність. Функції почуттів: сигнальна, регулятивна, комунікативна, організаційна, синтезуюча, експресивна, спонукальна, антиципуюча, евристична, адаптаційна, оздоровча. Основні теоретичні підходи до вивчення емоцій та почуттів. Еволюційна теорія емоцій. Психоорганічні теорії емоцій. Теорія Джемса-Ланге. Теорія Кеннона-Барда. Теорія когнітивного дисонансу. Інформаційна теорія емоцій. Види емоцій і почуттів та їхня класифікація. За рівнем організації: нижчі та вищі емоції. За знаком (забарвленістю): негативні та позитивні емоції. За характером впливу на життєдіяльність людини: активні та пасивні емоції та почуття. Фундаментальні

емоції: інтерес, радість, гнів, презирство, сум, провина. Дружба і любов. Трикомпонентна теорія кохання Р. Стернберга. Емоційні стани як форми переживань людини. Емоційний тон відчуттів. Настрій. Пристрасть. Афект. Тривога. Фрустрація. Депресія.

Потреби, мотиви та ціннісні орієнтації особистості. Класифікація потреб за А. Маслоу: фізіологічні, безпеки, прийняття, самоповаги, самоактуалізації. Потяг. Установка. Мотивація. Правило Єркса-Додсона.

Тема 11. Соціально-психологічні основи спілкування.

Поняття про спілкування, його структура та функції. Спілкування. Комунікбельність. Структура спілкування: три компоненти: комунікативний, інтерактивний та перцептивний. Соціальна перцепція. Функції спілкування: інформаційно-комунікативна, регулятивно-комунікативна, афективно-комунікативна. Механізми міжособистісного сприймання: ідентифікація, соціальна рефлексія, емпатія та стереотипізація. Каузальна атрибуція. Ефекти міжособистісного сприймання: первинності, новизни, ореолу, гомогенності чужої групи, впливу соціальної установки. Аттіюд. Види спілкування: міжособистісне, особистісно-групове, міжгрупове, соціально орієнтоване, предметно орієнтоване, особистісно орієнтоване, формальне, неформальне, безпосереднє, опосередковане. Засоби та стилі спілкування. Соціальна дистанція.

Змістовий модуль 3. Теорія освіти і навчання та виховання.

Тема 12. Процес навчання. Методи і засоби навчання. Організаційні форми навчання. Урок в сучасній школі.

Дидактика як галузь педагогіки, її виникнення і розвиток. Основні категорії дидактики: навчання, освіта, викладання, учіння, знання, уміння, навички, закономірності, принципи, форми, методи навчання. Методи навчання та їх класифікація. Прийоми навчання. Організаційні форми навчання. Індивідуальне навчання. Індивідуально-групова форма навчання. Класно-урочна форма навчання. Урок - основна форма організації навчання. Елементи

уроку. Взаємозв'язок типу і структури уроку. Форми роботи на уроці. Основні вимоги до уроку.

Тема 13. Сутність процесу виховання. Закономірності та принципи виховання. Методи, форми, засоби виховання.

Процес виховання, його структура і рушійні сили. Структура процесу виховання. Мета і завдання виховання. Національне виховання. Закономірності виховання. Принципи виховання. Методи виховання. Прийом виховання. Методи формування свідомості особистості. Методи організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки. Методи стимулювання діяльності і поведінки. Методи самовиховання.

3. Рекомендована література

1. Боднарчук О.І., Боднарчук Л. І. Основи психології та педагогіки: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2001. – 168 с.
2. Ващенко Г. Виховний ідеал (записки виховника). – Полтава, 1994.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
4. Загальна психологія: Навч. посіб. / О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук та ін. – К.: АПН, 1999. – 463 с.
5. Історія педагогіки / За ред. С.Грищенка. – К., 1973.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посібник. – 4-е вид., доп. – К.: ВАТ КДНК, 2003. – 615 с.
7. Основи психології: Підручник / За ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К.: Либідь, 1996. – 623 с.
8. Партико Т. Б. Загальна психологія. – К.: Ін Юре, 2008. – 416 с.
9. Партико Т. Б. Курс загальної психології: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – 208 с.
10. Педагогічна майстерність / За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с.
11. Практикум з педагогіки: навч. Посібник / За заг. ред. О.А.Дубасенюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 464 с.
12. Психологічний словник / За ред. В. І. Войтка. – К.: Вища школа, 1982. – 216 с.
13. Психологія: Підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – 558 с.
14. Сухомлинський В. Батьківська педагогіка. – К., 1979.
15. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посібник для студ. вузів. – 2-е вид., випр. і доп. – К.: Академія, 2005. – 560 с.
16. Ягулов В.В. Педагогіка: навчально-виховний процес: навч. посібник. – К.: Либідь, 2003. – 560 с.